

ОБ'ЄКТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ДО РОБОТИ В ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглядаються об'єктивні передумови вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту до роботи в позашкільних навчальних закладах. Існуюча система професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту протягом багатьох років давала можливість готувати висококваліфікованих фахівців, які забезпечували високі результати на міжнародних змаганнях. Однак, у спорті, останнім часом відбуваються зміни: обладнання, техніка рухів, методики тренування, місця, види та регламент проведення змагань, що зумовлює об'єктивні передумови для вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту до роботи в позашкільних навчальних закладах.

Мета дослідження: визначити об'єктивні передумови вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту до роботи в позашкільних навчальних закладах.

Висновки: визначені об'єктивні передумови вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту до роботи в позашкільних навчальних закладах.

Ключові слова: фахівці, професійна підготовка, позашкільні навчальні заклади, спорт, фізична культура, удосконалення.

Постановка проблеми. Принципово нова суспільна ситуація, яка склалася в Україні на рубежі століть, зумовила реформаційні процеси в галузі професійної освіти в цілому й у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичної культури й спорту зокрема. Її оновлення продиктовано, з одного боку, загальними тенденціями модернізації сучасної вищої освіти України в контексті європейських освітніх інтеграційних і глобалізаційних процесів, що здійснюється відповідно до Національної доктрини розвитку освіти в Україні, Болонської декларації (1999), рекомендацій ЮНЕСКО [6].

З іншого боку, вихідним пунктом реформування професійної підготовки фахівців фізичної культури й спорту є нинішній стан функціонування самої галузі, який експертами оцінюється як критичний: лише 13 % населення, як свідчать статистичні дані, залучено до занять фізичною культурою і спортом; рівень забезпечення населення фізкультурно-спортивними залами у 2-3 рази нижчий, ніж у розвинених державах, плавальними басейнами – у 30 разів; понад 80% спортивних майданчиків не відповідають сучасним вимогам та ін. [1].

Крім того, за інтегральним показником здоров'я населення – середньою очікуваною тривалістю життя людини – Україна займає одне з останніх місць в Європі.

Підготовка фахівців фізичної культури і спорту є важливою складовою вітчизняної системи освіти [5].

На сьогоднішній день важливим завданням педагогічного процесу підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту варто розглядати як перетворення студента в фахівця-професіонала, який здатен вирішувати питання навчання, тренування, виховання та оздоровлення учнів [4].

Педагогічна технологія професійної підготовки фахівців у галузі фізичної культури є алгоритмом послідовної реалізації спроектованої цілісної системи навчально-виховного процесу. Цей алгоритм передбачає чітко визначений набір відповідності та взаємозв'язку елементів педагогічної діяльності. До основних структурних компонентів автор відносить: модель фахівця, зміст освіти, учасників навчального процесу, педагогічні умови, результат навчання [2].

Досліджуючи сутність поняття "професійна підготовка", Л. П. Сущенко зазначає, що "у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту особистісний підхід доцільно розглядати як один із важливих наукових принципів, що забезпечує розуміння, пізнання, розвиток та самореалізацію особистості майбутнього фахівця в її цілісності та гармонійності" [7].

Зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Дослідження проводились у 2017-2018 роках, вони є складовою частиною комплексної теми НДР Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка "Дидактичні основи формування рухової функції осіб, які займаються фізичним вихованням і спортом" (№ державної реєстрації 0108U000854 та згідно з напрямком держбюджетної теми "Методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання до формування здорового способу життя сучасної молоді" (№ державної реєстрації 0110U000020), тематичного плану наукового дослідження дійсного члена Національної Академії

педагогічних наук України М. О. Носка на 2017 рік "Теоретико-методичні засади здоров'язбережувальних технологій фізичного виховання школярів".

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі дослідження проаналізовані сучасні напрями вирішення проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до професійної діяльності у вищих навчальних закладах, а саме: формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури (М.Т. Данилко); міжпредметні зв'язки в процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (Л.О. Демінська); підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів (Л.І. Іванова); професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання: теорія та методика (Р.П. Карпюк); педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності (М.В. Карченкова); індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки вчителя (О.М. Пехота); професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) (Л.П. Сущенко); психологічні особливості професійної підготовки студентів до майбутньої спортивно-педагогічної діяльності (О.П. Федик); формування педагогічних здібностей у майбутніх учителів фізичної культури (В.Т. Ялович) та ін.

За кордоном проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту досліджувалися в працях: J. Caruco, M. Nelson, N. Ellison, D. Hargreaves, G. Klein, K. Petry, K. Froberg, A. Madella, J. Wiemeyer, B. Wulfson, K. Matouschek.

Вище зазначені вчені вважають, що проблема професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту є досить актуальною й потребує ретельного, поглибленого вивчення та дослідження в сучасних умовах [3].

Мета роботи. Встановити об'єктивні передумови вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту до роботи в позашкільних навчальних закладах.

Завдання дослідження: 1. Проаналізувати стан досліджуваної роботи з літературних джерел. 2. Доказати необхідність удосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту до роботи в позашкільних навчальних закладах.

Учасники. В дослідженні щодо визначення об'єктивних передумов удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту до роботи в позашкільних навчальних закладах взяли участь провідні фахівці України, Німеччини, Великої Британії, США, Франції, Польщі, Японії, Угорщини, Південної Кореї, Латвії, Китаю, Португалії, Литви, Швеції, Фінляндії, Молдови, Норвегії та Білорусії, за їхньої усної згоди.

Виклад основного матеріалу. Для визначення актуальності об'єктивних передумов удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту до роботи в позашкільних навчальних закладах були використані різні методи, зокрема – *емпіричні*: прогностичні (експертне оцінювання, узагальнення незалежних характеристик); діагностичні (анкетування, бесіди, опитування, тестування); обсерваційні (спостереження, самоспостереження, самооцінки).

Із поміж багатьох запитань стояло два запитання:

– актуальність об'єктивних передумов удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту до роботи в позашкільних навчальних закладах;

– який предмет Ви могли б визначити як головний у підготовці майбутніх фахівців?

За результатами досліджень, щодо першого запитання, було встановлено, що 100 % фахівців ($P < 0,05$), висловилися за постійне удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту до роботи в позашкільних навчальних закладах, оскільки в фізичній культурі та спорті постійно відбуваються зміни.

На друге запитання – який предмет Ви могли б визначити як головний у підготовці майбутніх фахівців?, – провідні фахівці світу відповідали по різному, наприклад: Расс Майер, США, 64 роки, заступник головного судді етапу кубку світу, лікар за першою освітою, висловив думку, що важливим чинником у підготовці фахівців фізичної культури та спорту є вивчення та знання фізіологічного стану організму, його розвиток з урахуванням генетики, вікових і статевих особливостей, патології, запалювальних процесів та їх запобігання, харчування, сприйняття навантаження та відновлення, а також уміння організації й проведення змагань у відповідності до правил змагань, що забезпечує об'єктивність результатів.

Каспар Вірз, Південна Корея, 67 років, консультант збірної команди, уродженець Канади, багато років працював зі збірною командою Канади, а в нинішній час працює в Кореї, власним прикладом підтвердив важливість для фахівця знань з маркетингу та уміння їх використовувати.

Ларс Бергер, Норвегія, 39 років, чемпіон Олімпійських ігор, головний тренер збірної команди Норвегії, зацентрував нашу увагу на тому, що для професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту необхідно глибоко вивчати педагогіку, фізіологію, психологію, методику тренувань та тривалий час практикуватись.

Масакі Шімада 43 роки, Ісука Овада 37 років, Місузу Фуджімара 28 років, Японія – тренери збірної команди, наголошують на важливості великої за обсягом та фахової практики під час навчання.

Йоо Кі Вон, Китай, 44 роки, старший тренер збірної команди, вважає, що в нинішній час, важливе досконале вивчення та уміння використовувати інформаційні технології, для міжконтинентального спілкування.

Казімірз Цетранскі, Польща, 68 років, тренер збірної команди, зазначив, що наразі необхідно забути про вивчення в університетах історії, філософії, а зосередитись на вивченні декількох іноземних мов, комп'ютерних технологій, маркетингу, які я вивчаю нині самостійно, адже без знань таких предметів нема перспективи.

Паскал Махгеон, Франція, 29 років, головний тренер збірної. Він сказав, що тільки в деяких університетах вивчають теорію підготовки спортсменів в умовах середньогір'я й висогор'я та й то поверхньо. А це не правильно. Таку тему необхідно вивчати глибоко.

Абель Сантос, Португалія, 54 роки, професор університету, сказав, що під час підготовки майбутніх фахівців необхідно багато уваги приділяти основним науковим інтересам, зосереджуючи увагу на питаннях стратегічного управління, стратегічного планування та людських ресурсів у спорті, для того, щоб фахівець зумів як експерт, дослідник та консультант, працювати з Національним олімпійським і Паралімпійським комітетами, спортивними федераціями, державними адміністраціями та міськими радами в сфері стратегічного планування, організаційної діяльності та розробки освітніх програм людських ресурсів у спорті. В професійній підготовці майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту велика частина має бути відведена основам права, економіки, менеджменту, маркетингу, розвитку математичної кмітливості.

Джонні Нільсон, 64 роки, Швеція, професор університету, зосередив нашу увагу на необхідності фізіологічних та біомеханічних досліджень щодо різних видів спорту й фізичної активності та здоров'я. Професор сказав, що необхідно інтегрувати теорію й практику в різні спортивні освіти, необхідно приділяти велику увагу в освіті інноваціям та синергії між науковими й спортивними інноваціями.

Яніс Жиденс, 46 років, Латвія, доктор наук, професор, ректор Латвійської Академії спортивної педагогіки, віце-президент олімпійської Академії Латвії, висловив думку, що у ВУЗі, важливо уміти виховати в фахівців із фізичної культури і спорту почуття патріотизму – до своєї сім'ї, ВУЗу, міста, країни, адже це має бути хорошим стимулом до самовдосконалення (Рис./Фото 1).

Микола Томенко, 58 років, Україна, доктор наук, професор Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка, член НОК України, почесний президент федерації біатлону України, сказав, що готуючи майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту в Україні ми повинні дивитись на світових лідерів і вчитись у них (Рис./Фото 2).

Рис./Фото 1. Бесіда з Я. Жиденсом

Рис./Фото 2. Бесіда з М. Томенком

Кожен із фахівців називав предмет або давав рекомендації для навчання і за результатами дослідження було доведено необхідність удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців та підготовки нової системи професійної підготовки майбутніх фахівців, як цілісної педагогічної системи, яка повинна бути спрямована на формування творчої самостійної особистості фахівця, здатної до саморозвитку та навчання упродовж життя, професійно мобільної та гнучкої відповідно до швидкозмінних економічних і суспільних процесів та явищ, конкурентоспроможної на ринку праці.

Висновки. Визначені об'єктивні передумови вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту до роботи в позашкільних навчальних закладах.

Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямі. В подальшому необхідно продовжити такі наукові розвідки, для пошуку додаткових об'єктивних передумов удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців з метою формування якісної системи професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту до роботи в позашкільних навчальних закладах.

Використані джерела

1. Державна програма розвитку фізичної культури і спорту на 2007-2011 роки. Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2006 р. № 1594. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
2. Курдюков Б.Ф. Теория и методология модернизации процесса профессиональной подготовки специалистов физической культуры в системе высшего образования: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Краснодар, 2004. 303 с.
3. Лазаренко М.Г. Стан досліджень проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту до роботи в позашкільних навчальних закладах. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. Серія: Пед. науки. Фізичне виховання та спорт. Чернігів, 2017. Вип. 147. Том. II. С. 64-67.
4. Носко Н. А. Педагогические основы обучения молодежи и взрослых движениям со сложной биомеханической структурой: монография. Київ, 2000. 336 с.
5. Проніков О.К., Терентьева Н.О. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури у педагогічних університетах України в умовах глобалізації. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. Серія: Пед. науки. Фізичне виховання та спорт. Чернігів, 2016. Вип. 139, Том I. С. 354–358.
6. Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Груб'янюк В.В., Бабин І.І. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник. За ред. Кременя В. Г. Київ – Тернопіль, 2004. 286 с.
7. Сущенко Л.П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2003. 46 с.

Lazarenko M.

OBJECTIVE PRECONDITIONS FOR PROFESSIONAL PREPARATION FUTURE FACILITIES FROM PHYSICAL CULTURE AND SPORTS FOR WORK IN EXTRACURRICULAR EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article considers the objective preconditions for improving the professional training of future specialists in physical culture and sports for work in extracurricular educational institutions.

For many years, the existing system of training future specialists in physical culture and sports has enabled the training of highly skilled professionals who have provided high results at international competitions.

However, in the sport, there are recent changes: equipment, machinery of movements, training, places, types and rules of competition, which leads to objective preconditions for improving the training of future specialists in physical education and sports for work in extracurricular educational institutions.

The purpose of the study: to determine the objective preconditions for improving the professional training of future specialists in physical education and sports to work in extracurricular educational institutions.

In addition, according to the integral indicator of population health – the average expected life expectancy of a person – Ukraine is one of the last places in Europe.

Training of specialists in physical education and sports is an important part of the domestic education system.

At present, the important task of the pedagogical process of training future specialists in physical culture and sports should be considered as transforming a student into a specialist who is capable of solving education, training, upbringing and rehabilitation of students.

Conclusions: the objective conditions for improving the professional training of future specialists in physical culture and sports for work in extracurricular educational institutions are determined.

Pedagogical technology of professional training of specialists in the field of physical culture is an algorithm for the consistent implementation of the design of an integrated system of educational process. This algorithm provides for a clearly defined set of correspondence and interconnection of the elements of pedagogical activity. The author considers the main structural components: the model of the specialist, the content of education, the participants in the educational process, the pedagogical conditions, the result of learning.

Key words: *specialists, professional training, extracurricular educational institutions, sport, physical culture, improvement.*

Стаття надійшла до редакції 15.03.2018 р.